

Országos Lotz János szövegértési és helyesírási verseny

Megyei forduló

2014. január 21.

8. osztály

tanuló neve

tanuló iskolája

felkészítő tanár neve

Tollbamondás pontszáma: _____

Szövegértés pontszáma: _____

Helyesírási teszt pontszáma: _____

Összesített pontszám: _____

A feladatokat összeállította:

Kutnyánszkné Bacskai Eszter szaktanácsadó

Lenczné Vrbovszki Judit szaktanácsadó

Unti Judit tanár

Lektorálta:

Tóth Katalin lektor

A verseny fővédnöke:

Dr. Simoncsics Péter nyelvész, docens

Tollbamondás

Kosztolányi Dezső (1885–1936) is felfigyelt Lotz János írására a Pesti Hírlap nyelvőre című kötetben. A tehetséges egyetemista diákot további írásokra buzdította, s felkérte, hogy legyen a titkára. Az elfoglalt írók, költők előszeretettel alkalmaztak értelmes, a világ dolgaiban jól tájékozódó, az emberekkel jól kommunikáló, udvarias és jól nevelt egyetemistákat. A titkároknak az volt a feladatuk, hogy az írók napi ügyeit, meghívásait, előadásait számon tartsák, szervezzék, és mentesítsék őket az idegőrlő és időrabló adminisztrációtól. Mindenki jól járt ezzel; Kosztolányinak több ideje maradt az írással foglalkozni, Lotz János pedig némi zsebpénzt keresett. Lotz ezenkívül megtanulta a költőtől a verstan fegyelmét, az irodalmi ízlés követelményeit és a szerkesztői munkát is. Ennek a tudásnak nagy hasznát vette, amikor 20 évvel később a New York-i Columbia Egyetem Nyelvészeti Tanszékén tanított.

Útmutató a tollbamondáshoz

Hangozzon el diktálás előtt, hogy az első mondatban említett kötet címe névelő nélküli.

Először olvassuk el végig a szöveget, utána egy teljes mondatot olvassunk fel, majd kisebb egységekben diktáljuk le! A végén újra olvassuk el az egész szöveget!

Minden hiba 1 pontot von le a 20 pontos maximumból (vesszőhiba is!).

A vesszők helyét nem mondjuk meg!

Annyi ideig tart a tollbamondás, amíg minden gyerek végez.

Olvasd el a szövegrészletet figyelmesen, majd válaszolj a kérdésekre!

Otthon – itthon

A Lotz család a 18. század közepén a német betelepítéssel együtt került Magyarországra, és Somogy keleti részén egy német ajkú faluba költöztették őket mint jobbágyokat. Zsellérnek lenni annyit jelentett, hogy nem egész, hanem negyed telken gazdálkodhattak, ez kb. 5–7 hold, ami a mindennapi megélhetéshez sem volt elegendő. Lotz Márton, Lotz János édesapja a 19. század végén született. Nagyon szerencsétlen, szomorú sorsa volt, mert a szülei korán meghaltak, s így az árvát kegyelemkenyéren nevelte fel egy család. Lotz Márton megnősült Somogyvámoson, megszületett az első gyermekük, egy kislány, akit a nagyszülők gondjaira bízta, ők pedig 1910-ben kivándoroltak Amerikába munkát keresni. 1910 és 1920 között kinn élt a család Amerikában, ott született Lotz János 1913. március 23-án, második gyermekként, s életének első 7 évét Amerikában töltötte. Nehéz meghatározni, hogy mikor merre élt a család, mert a munkakeresés miatt gyakran változtatták lakóhelyüket, de azt tudjuk, hogy amikor János 6 éves és iskolaköteles lett, akkor Detroitban kezdte meg tanulmányait.

Nem végleg települtek ki, az apának az volt a terve, hogy pénzt gyűjt, s ez a hazatérés után megoldja megélhetési problémáikat. A hazaküldött összeget azonban a nagyszülők hadikötvényekbe fektették, s az első világháború elvesztése után ezek a kötvények már semmit nem értek. A pénz elveszett.

Mégis hazajöttek Lotzék. A honvagy vezette őket, így 1920-ban visszatértek a régi, somogyvámosi szülői házba. János ekkor 7 éves volt, s a helybeli evangélikus elemi népiskolában folytatta tanulmányait. Böhm tanító úr csodálkozva látta a 7 éves Jánoskának – aki magyarul, németül, angolul folyékonyan beszélt – a szellemi adottságait. Amikor a gyermek a 4. osztályt elvégezte, rábeszélte a családot, hogy taníttassák, de a szegény sorsú szülők erre nem voltak képesek segítség nélkül. Ekkor Böhm Sándor felvette a kapcsolatot a bonyhádi evangélikus gimnáziummal, ahol megígérték, hogy az iskola a tehetséges gyermeket taníttatja: ingyen. Így került Lotz János 1923-ban Bonyhádra, ahol az internátusban* teljes ellátást kapott: szállást, háromszori étkezést – mindezt tandíjmentesen. Faik János igazgató még azt is megígérte, hogy alkalmanként ruhasegélyt is kiutalnak neki.

Van még egy apróság, amire ki lehet térni. Amikor az apa elhozta ide a fiát, és bemutatta annak elemi iskolai bizonyítványát, az az 5. és 6. évről is ki volt töltve, pedig Jánoska koránál fogva azokat az évfolyamokat még nem végezhetette el. Faik igazgató úr valami csalafintaságot látott ebben. Aztán kiderült, hogy Böhm tanító úr azért állította ki az 5. és a 6. évről is a bizonyítványt, mert a gyermek értelmi képességei és ismeretei alapján jogosnak tartotta e két osztály elvégzését is igazolni. Faik igazgató úr feltett egy-két kérdést a 10 éves fiúnak, aki tájékozottságával még őt is meglepte, úgyhogy ezt a törvénytelenséget, szabálytalanságot nem firtatta tovább.

* bentlakásos iskola

Feladatok**1. Igaz vagy hamis az állítás?****4/**

- a) Lotz János a testvérével évekig nem találkozhatott. _____
- b) Az Amerikában szerzett pénzt rosszul fektették be. _____
- c) Az elemi oktatás 6 évig tartott Magyarországon. _____
- d) Lotz a 12 évesek tudásával rendelkezett 1923-ban. _____

2. A szegénységgel kapcsolatos különböző kifejezések meghatározásait olvashatod.**Melyek ezek a szövegben szereplő szavak?****4/**

- _____ társadalmi rétegre vonatkozó kifejezés, töredéktelkes
- _____ szépítő kifejezés arra, hogy megtúrték maguk mellett
- _____ esetenkénti juttatás, vásárlásra jogosít
- _____ jelző, amely a mindennapi gondokra utal

3. Melyik országhoz kötődnek az alábbi események a szöveg alapján?**4/**

Amerikai Egyesült Államok = 1 Magyarország (Osztrák–Magyar Monarchia) = 2

Egyik sem = X

- a) Hadikölcsönt jegyző kötvényekbe fektetik a pénzt.
- b) Lotz elvégzi az alapfokú oktatás 5. osztályát.
- c) A Lotz család legkorábbi őseinek a lakhelye.
- d) Ahol Lotz János megtanult németül.

4. Hibakeresés. Húzd alá a helytelen szövegelemeket!**4/**

A XVII. században Somogyvámosra települt Lotz család (mai nevén) a Tompa Mihály utcai házban tengette életét. Lotz Márton és felesége az elsőszülött fiúgyermeküket az apai nagyszülőkre hagyva, 1910-ben kivándorolt a reményekkel kecsegtető Amerikába. Milwaukee-ban 1913. március 23-án látja meg a napvilágot Lotz János. A család 1920 tavaszán hazatér Somogyvámosra. A már két nyelven beszélő Jánost az evangélikus elemi iskolába, Böhm Sándor tanító keze alá adják, aki felfigyel a gyermek rendkívüli képességeire. Támogatásával lesz a bonyhádi evangélikus gimnázium mindvégig kitűnő tanulója.

5. Hasonlítsd össze a két települést Lotz János szempontjából!**4/**

Lehetőleg a szövegre támaszkodj a megoldáskor!

	Somogyvámos	Detroit
Előnye		
Hátránya		

Összesen: 20 pont**Elért pontszám: _____**

Helyesírás**1. Húzd alá a hibás szóalakot, és írd a vonalra helyesen!****10/**

a) néha-néha, jön-megy, napról-napra, unos-untalan

b) vályogfal, alumíniumedény, műbőrkesztyű, papírkosár

c) lelkiismeretfurdalása, aláírásgyűjtéshez, energiatakarékosságra, vízilabdameccset

d) fogadóóra, aludttej, ajánlólevél, jobbkez

e) háromhavonként, háromnapi, háromszótagos, háromfőnyi

2. Töltsd ki a következő tipposzlopot! Döntsd el, hogy melyik írásmód a helyes! Ha j-vel kell írni a szót, 1-est írd a tipposzlopba, ha ly-nal, akkor 2-est, ha j és ly is lehet, akkor X-et, ha egyik sem, akkor 0-t!**14/**

1=j

2=ly

X=j és ly is lehet

0=egyik sem

	Tipp
1. muszá__	
2. sele__t	
3. kibocsá__t	
4. sú__t	
5. va__on	
6. kara__	
7. hierarchi__a	
8. fo__t	
9. éme__eg	
10. fog__a	
11. szegé__	
12. allelu__a	
13. bo__t	
13+1 kop__afa	

3. A példa alapján írd be a következő táblázatba a megadott szóegyenletek eredményét! (Az idegen szavaknak zárójelben megadtuk az ejtését.)**10/**

Kodály	+	-vel	=	Kodállal
Paraguay (páragváj)	+	-val	=	
potroh	+	-val	=	
turmix	+	-vá	=	
Walter Scott (szkott)	+	-val	=	
Chevrolet (sevrolé)	+	-t	=	
Papp	+	-val	=	
Kazinczy	+	-nak	=	
Kossuth	+	-hoz	=	
Dickens (dikensz)	+	-vel	=	
Chile (csíle)	+	-ben	=	

4. Egészítsd ki az alábbi szavakat rövid vagy hosszú sz-szel!**10/**

____immetrikus, vi____eres, stre____, plu____, de____ert, dzse____, ma____íroz, ne____e____er, a____ociáció

5. Írd a kiemelt szavak fölé a rövidítésüket, ahol kell, a hozzájuk tartozó toldalékkal együtt!**8/**

Áprilisban lesz a születésnapom.

Északkelet felé haladunk.

Három **darabot** kérek a sütiből.

Egy **budapesti** hotelben szálltunk meg.

Nem megyek veled, **ugyanis** megfáztam.

Három **kilogrammal** nehezebb vagy, mint tavaly.

500 **forintért** vettem a körömlakkot.

A Pitypang **utcában** lakom.

5. Hogyan hangzik helyesen a szabály? A megfelelő kiegészítés betűjelét karikázd be, majd írd a vonalra egy példát is a szabály illusztrálására!**8/**

Az összetett szavak tagjainak határán találkozó azonos kétjegyű betűket

A) egyszerűsítjük, vagyis a betűnek csak az első jegyét ismétljük meg.

B) nem egyszerűsítjük.

Példa: _____

A megismételt igekötők közé kötőjelet teszünk, és

A) egybeírjuk az igével.

B) különírjuk az igétől.

Példa: _____

Az i-re végződő magyar és idegen helységnevek -i képzős származékának végén

A) csak egy i-t írunk.

B) a második i-t kötőjellel kapcsoljuk a szóhoz.

Példa: _____

A -beli képzőt és a folyóiratcímekeket

A) kötőjellel kapcsoljuk egymáshoz.

B) egybeírjuk.

Példa: _____

Összesen: 60 pont**Elért pontszám: _____**